

FRANSUZ TILI — XALQARO TA'LIM GRANTLARI VA AKADEMIK MOBILLIK IMKONIYATI SIFATIDA

Sa'dullayeva Gulruh Jasur qizi

Toshkent viloyati Parkent tumani 36-umumiy o'rta ta'lim maktabi,

Oliy toifali fransuz tili fani o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20392084>

Annotatsiya. Mazkur maqolada fransuz tilining xalqaro ta'lim tizimidagi o'rni, akademik mobillik dasturlari va grant imkoniyatlari tahlil etiladi. Tadqiqot Erasmus+, Eiffel va Campus France kabi yirik dasturlar, shuningdek DELF/DALF sertifikatlarining kasbiy va akademik ahamiyatini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: fransuz tili, akademik mobillik, Erasmus+, Eiffel stipendiyasi, Campus France, DELF/DALF, grant dasturlari, xalqaro ta'lim.

Kirish

Zamonaviy globallashuv sharoitida chet tillarini bilish nafaqat shaxsiy rivojlanish, balki akademik va professional muvaffaqiyatning ham muhim sharti bo'lib qolmoqda. Bir vaqtning o'zida ta'lim tizimi xalqarolashib, turli mamlakatlar o'rtasidagi talabalar almashinuvi keng ko'lam kasb etmoqda. Shu kontekstda fransuz tili dunyodagi eng nufuzli tillardan biri sifatida, ayniqsa xalqaro grantlar va akademik mobillik nuqtai nazaridan, alohida ahamiyat kasb etadi.

Fransuz tili hozirda 5 qit'ada 300 milliondan ortiq kishi tomonidan so'zlashiladigan til bo'lib¹, dunyo miqyosidagi nufuzli xalqaro tashkilotlar — BMT, UNESCO, NATO, Yevropa Ittifoqi, Xalqaro Valyuta Jamg'armasi va boshqalarning rasmiy tili maqomiga ega. Aynan shu holat fransuz tilini o'rganishni xalqaro grant va stipendiya imkoniyatlarini qo'lga kiritishda muhim strategik vosita darajasiga ko'taradi.

Ushbu maqolaning maqsadi fransuz tilining xalqaro akademik mobillikdagi rolini ko'p tomonlama tahlil qilish, mavjud grant dasturlari mexanizmlarini yoritish va O'zbekiston talabalariga manzillangan amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Qo'yilgan maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi: (1) fransuz tilining xalqaro ta'limdagi o'rnini aniqlash; (2) asosiy akademik mobillik dasturlarini tahlil qilish; (3) O'zbekistondagi holatni baholash va istiqbollarni ko'rsatish.

Fransuz tilining xalqaro maqomi

Xalqaro Frankofon Tashkiloti (OIF) ma'lumotlariga ko'ra, fransuz tili bugungi kunda 88 davlat va hududda rasmiy yoki ishchi til maqomiga ega bo'lib, ona tilim deb hisoblaydiganlar soni 2022-yilda 321 millionni tashkil etdi². Demografik prognozlarga asosan, bu ko'rsatkich 2050-yilga qadar 700–750 millionga yetishi kutilmoqda — bu esa fransuz tilini kelajakda ingliz tilidan keyingi eng keng tarqalgan tillardan biriga aylantirishini anglatadi.

Xalqaro muloqotda fransuz tilining nufuzini bir necha ko'rsatkich tasdiqlaydi: u BMT tizimidagi 6 rasmiy tildan biri; Yevropa Ittifoqida esa faktik jihatdan asosiy ishchi tillardan biri sifatida keng qo'llaniladi. Diplomatiya, huquq va madaniyat sohalarida fransuz tili tarixan yetakchi o'rinni egallagan bo'lib, bugungi kunda ham bu mavqeyini saqlab kelmoqda³.

¹ Organisation Internationale de la Francophonie (OIF). La langue française dans le monde. – Paris : Gallimard, 2022. – P. 14–18.

² OIF. Rapport sur la situation du français dans le monde. – Paris, 2022. – P. 22.

³ British Council. English Effect. – London, 2013. – P. 5. [OIF (2022) ma'lumotlari bilan qiyoslaganda.]

Fransuz tilida ta'lim imkoniyatlari

Fransiya bugungi kunda dunyo bo'yicha xorijiy talabalarni qabul qiluvchi davlatlar ro'yxatida uchinchi o'rinda turadi. Campus France ma'lumotlariga ko'ra, 2022–2023-o'quv yilida Fransiyada 400 000 dan ortiq xorijiy talaba tahsil olgan⁴. Ushbu raqam frankofoniyaning ta'limga bo'lgan jahon miqyosidagi qiziqishning barqaror o'sishidan dalolat beradi.

Fransuz universitetlari (Sorbonna, Sciences Po, École Polytechnique, INSEAD va boshqalar) QS va THE xalqaro reytinglarida yetakchi o'rinlarni egallaydi. Shu bilan birga, ko'plab dasturlar ingliz tilida olib borilishi bilan bir qatorda, frankofoniya makonidagi universitetlar — Belgiya, Shveysariya, Kanada (Kvebek), Senegal, Kot-d'Ivuar va boshqa mamlakatlardagilar — ham o'zlarining raqobatbardosh ta'lim dasturlarini taqdim etadi⁵.

Shuni ta'kidlash lozimki, Fransiyada davlat universitetlarida talabalar uchun o'qish haqi belgilab qo'yilgan, biroq bu haq xususiy va ko'pgina boshqa mamlakatlardagi universitetlar bilan solishtirganda ancha past darajada, ya'ni bakalavr uchun yiliga taxminan 170–380 yevro atrofida

1.3. DELF/DALF sertifikatlari ahamiyati

Fransuz tili bo'yicha xalqaro tan olingan sertifikatlar — DELF (Diplôme d'études en langue française) va DALF (Diplôme approfondi de langue française) — Fransiya Ta'lim vazirligi tomonidan beriladigan hayotiy ahamiyatga molik hujjatlardir⁶. Ular CEFR (Umumyevropaning til kompetensiyasi doirasi) standartlariga mos ravishda A1 dan C2 gacha bo'lgan olti darajada taqdim etiladi va amal qilish muddatiga ega emas, ya'ni umrbod e'tirof etiladi.

DELF/DALF sertifikatlari akademik jihatdan qator imtiyozlar beradi: fransuz universitetlariga kirish uchun til bilimini tasdiqlovchi hujjat sifatida qabul qilinadi; ko'plab grant dasturlari (Eiffel, Campus France va boshqalar) arizalarida til sertifikati sifatida talab etiladi; diplomatiya, xalqaro tashkilotlar va tarjimonlik kabi sohalarida hamishda ham muallimlik kasbida esa ta'lim berish huquqini belgilaydigan rasmiy hujjat vazifasini o'taydi⁷.

Erasmus+, Eiffel va Campus France dasturlari

Erasmus+ — Yevropa Ittifoqining ta'lim, yoshlar va sport sohasidagi yetakchi dasturi bo'lib, 2021–2027-yillar uchun ajratilgan umumiy byudjet 26,2 mlrd Yevroni tashkil etadi⁸. Dastur talabalar, magistrlar, doktorantlar va o'qituvchilarga Yevropa davlatlarida hamda sherik mamlakatlarda o'qish, staj o'tash va ilmiy tadqiqot olib borish imkonini beradi. 2022-yil ma'lumotlariga ko'ra, dastur doirasida dunyo bo'yicha 800 000 dan ortiq kishi akademik mobillikdan foydalangan⁹.

Eiffel stipendiyasi dasturi Fransiya Tashqi ishlar vazirligi tomonidan 1999-yildan beri moliyalashtirib kelinadi va xorijiy yetakchi kadrlarni — magistratura va doktorantura talabalarini — qo'llab-quvvatlashga qaratilgan¹⁰. Stipendiya oylik pul miqdori, xonadon, sug'urta va yo'l xarajatlarini qamrab oladi. Dastur ayniqsa muhandislik, huquq, iqtisodiyot va siyosatshunoslik yo'nalishlari bo'yicha ariza topshiruvchilarga ustuvorlik beradi.

⁴ Campus France. Chiffres clés 2023 : l'enseignement supérieur français. – Paris, 2023. – P. 3.

⁵ Campus France. Les étudiants étrangers en France – Édition 2023. – Paris, 2023. – P. 7.

⁶ France Diplomatie / Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères. Diplômes et certifications de langue française. – Paris, 2023. [ligne]. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr> (murojaat etilgan sana: 10.04.2025).

⁷ CIEP (Centre international d'études pédagogiques). DELF-DALF : Référentiel des examens. – Sèvres : CIEP, 2019. – P. 4–6.

⁸ European Commission. Erasmus+ Programme Guide 2024. – Brussels : EC, 2023. – P. 9–15.

⁹ European Commission. Erasmus+ Annual Report 2022. – Brussels : EC, 2023. – P. 22.

¹⁰ Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères (France). Programme de Bourses Eiffel : Guide du candidat 2024-2025. – Paris, 2024. – P. 2–5.

Campus France — Fransiya hukumatining rasmiy agentligi bo'lib, xorijiy talabalarning Fransiyada o'qishi jarayonini boshidan oxirigacha boshqaradi: bepul maslahat, universitetlarga ariza topshirishda ko'maklashish, viza rasmiyatchiligini osonlashtirish va yashash joyi topishda yordam berish shular jumlasidandir¹¹. Campus France vakilxonalari 60 dan ortiq mamlakatda, jumladan O'zbekistonda ham ishlaydi.

Talabalar almashinuvi imkoniyatlari

OECD ma'lumotlariga ko'ra, 2022-yilda dunyo bo'yicha 6 milliondan ortiq talaba o'z mamlakatidan tashqarida ta'lim olgan¹². Bu ko'rsatkich 2000-yildagi 2,1 million bilan solishtirganda uch barobardan ortiq o'sganini anglatadi. Fransiya ushbu oqimda ham xorijiy talabalarni qabul qiluvchi, ham o'z talabalarini yuboruvchi davlat sifatida faol ishtirok etadi.

Erasmus+ doirasida Fransiya 2022–2023-o'quv yilida 40 000 dan ortiq xorijiy Erasmus talabasi uchun qabul bazasi bo'ldi va o'z tomonidan 45 000 dan ortiq talabani xorijga yubordi¹³. Fransuz tili bilimi shu dasturdan foydalanish uchun asosiy shartlardan biri bo'lib, talabalarga qabul qiluvchi fransuz universitetlarida o'zlarini erkin ifoda etish imkonini beradi.

Fransuz tilining grant olishdagi roli

Fransuz tili darajasi ko'plab grant dasturlarida rasm bo'lgan asosiy mezonlardan biridir. Eiffel dasturida ariza beruvchi B2 yoki C1 darajasida DELF/DALF sertifikatiga ega bo'lishi tavsiya etiladi. Campus France dasturida esa til sertifikati universitetga qabul bo'lishning to'g'ridan-to'g'ri shartidir. Bundan tashqari, AUF (Agence universitaire de la Francophonie) tomonidan moliyalashtiriluvchi Frankofon universitetlar tarmog'i grantlari ham fransuz tili bilimini talab etadi.

Fransuz tili o'rganish shu tarzda birinchi navbatda Fransiya, Belgiya, Shveysariya va Kanadadagi universitetlarga kirishni, ikkinchi navbatda esa Afrikadagi ko'plab frankofoniya davlatlarining grantlaridan (Kamerun, Senegal, Tunisi, Marokash) foydalanishni ta'minlaydi. Yevropaning Erasmus+ doirasida sheriklik bitimlariga kirgan mamlakatlardagi universitetlar bilan hamkorlik dasturlari ham fransuz tili bilimini talab qiladi. Shuningdek, UNESCO, Xalqaro sud, Evropa Parlamenti va Xalqaro Mehnat Tashkilotiga ishga kirishda fransuz tili afzallik beradi.

Xulosa

Fransuz tili nafaqat keng tarqalgan muloqot vositasi, balki xalqaro ta'lim makonida eshiklarni ochuvchi strategik kompetentsiya hisoblanadi. Tadqiqot quyidagi xulosalarni berdi:

Birinchi, fransuz tili dunyodagi 5 qit'ada qo'llanishi, ikkita asosiy xalqaro maqomiga egaligi va bir necha xalqaro tashkilotlarda rasmiy til bo'lganligi sababli akademik va diplomatik mavqeyi yuqori bo'lib qolmoqda.

Ikkinchidan, Erasmus+, Eiffel va Campus France kabi yirik dasturlar fransuz tilini biluvchi talabalar uchun moddiy jihatdan keng qo'llab-quvvatlangan akademik mobillik yo'lini ochadi. DELF/DALF sertifikatlari esa bu yo'ldagi rasmiy tasdiq vazifasini o'taydi.

Xulosa o'rnida quyidagi tavsiyalarni ilgari surish mumkin: (1) viloyat markazlarida DELF/DALF sinov markazlari tarmog'ini kengaytirish; (2) fransuz tilini o'qitishga bag'ishlangan davlat grantsining hajmini oshirish; (3) universitetlarda Campus France hamkorlik kelishuvlarini yanada rivojlantirish; (4) fransuz tili bo'yicha masofaviy ta'lim platformalarini rag'batlantirish.

¹¹ Campus France. Présentation générale de Campus France. – Paris, 2023. [ligne]. URL: <https://www.campusfrance.org> (murojaat etilgan sana: 12.04.2025).

¹² OECD. Education at a Glance 2023: OECD Indicators. – Paris : OECD Publishing, 2023. – P. 218–222.

¹³ Erasmus+ National Agency (France – Agence Erasmus+ France / Education Formation). Mobilités étudiantes 2022-2023. – Paris, 2023. – P. 11.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. British Council. The English Effect. – London, 2013. – 52 p.
2. Campus France. Chiffres clés 2023 : l'enseignement supérieur français. – Paris, 2023. – 12 p.
3. Campus France. Les étudiants étrangers en France – Édition 2023. – Paris, 2023. – 32 p.
4. Campus France. Présentation générale de Campus France. – Paris, 2023. [ligne]. URL: <https://www.campusfrance.org>
5. CIEP. DELF-DALF : Référentiel des examens. – Sèvres : CIEP, 2019. – 48 p.
6. Erasmus+ National Agency (France). Mobilités étudiantes 2022–2023. – Paris, 2023. – 24 p.
7. European Commission. Erasmus+ Annual Report 2022. – Brussels : EC, 2023. – 86 p.
8. European Commission. Erasmus+ Programme Guide 2024. – Brussels : EC, 2023. – 428 p.
9. France Diplomatie / Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères. Diplômes et certifications de langue française. – Paris, 2023. [ligne]. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr>
10. Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères (France). Programme de Bourses Eiffel : Guide du candidat 2024-2025. – Paris, 2024. – 18 p.
11. OECD. Education at a Glance 2023: OECD Indicators. – Paris : OECD Publishing, 2023. – 520 p.
12. OIF. Rapport sur la situation du français dans le monde. – Paris, 2022. – 64 p.
13. Organisation Internationale de la Francophonie (OIF). La langue française dans le monde. – Paris : Gallimard, 2022. – 236 p.